

ההפרדה שלא יודעת שובע

אפליית הנשים בישראל רק התרחבה בשנה החולפת בזכות משתפי פעולה כנועים. כעת מתברר ש"הזכות" להפרדה כבר לא שמורה לגברים חרדים בלבד

יופי תירוש

פניה של תמר זנדברג. ועדת הבחירות המרכזית אמנם קנסה את העירייה ואת חברת שלטי החור צות בעקבות תלונות שהגישו ארגונים ופעילות, אך תגובתה של לבני רלוונטית עדיין: "לא רק את הפנים שלי ביקשה עיריית בני ברק להוריד, אלא את הפנים של כל נשות ישראל". באחד הניסיונות לשימור המשמעת של גוש הימין בנו במבר נמנעו המפלגות החרדיות מלהגיע למפגש חירום שכינס בנימין נתניהו. התירוץ, שהשימוש בו הוא הסיבה להתעכב עליו, היה "חשש משירת נשים". את הגינגל של הליכוד שרה אישה וגם בהמנון, הסבירה, נשים בקהל עלולות לשר. בכחירות אפריל גם סולקה חברת ועדת קלפי לפי דרישת פמלייתו של האדמו"ר מגור, בנימוק שהרב אינו נוהג להסתכל על נשים. ובמסגרת הניסיונות להרכיב ממשלה לפני הבחירות האחרונות דרש איחוד מפלגות הימין שלכל חייל דתי תהיה זכות לשירות סטרילי מנשים.

שתי עתירות לבג"ץ שעניינן סירובן של יהדות התורה ושל ש"ס לאפשר לנשים להיבחר ברשימותיהן טופלו השנה בעדינות על ידי בית המשפט, שהסתפק בפתרון טכני: האיסור על התמודדות של נשים יוסר מהתקנון, אף על פי שהמפלגות הבהירו שנשים עדיין לא יוכנסו לרשימה בשל התנגדות הרבנים.

לפני 100 שנה בדיוק סער היישוב העברי סביב שאלת זכות הבחירה למוסדות הציוניים לנשים. הרב אברהם יצחק הכהן קוק סבר ש"נשים אינן בנויות לפוליטיקה, ולצד רבנים אחרים איים כי הארגונים הדתיים יפרשו מהתנועה הציונית אם זכות הבחירה תינתן לנשים. העובד דה שאיש בציבור הדתי לא טוען היום כי זכות הבחירה לנשים פוגעת בחופש הדת היא שיעור היסטורי חשוב, שמדגים שהשמים לא נופלים אם עומדים באופן נחוש על השוויון בלי להיבהל מטענות קיצוניות שלפיהן הדת היהודית מחייבת פגיעה בנשים. לפני שלושה עשורים פסק בג"ץ, מפי השופט המומחה למשפט עברי מנחם אלון, שלא שקדיאל תוכל לכהן כחברת מועצה דתית, תוך שהוא דוחה בנימוס את איומי הרבנות שלא שתף פעולה עם מועצות דתיות שנשים מכהנות בהן. היום נשים במועצות דתיות הן מציאות מובנת מאליה. בגרסת המאה ה-21 של המאבק הסופרגיסטי, הפוליטיקאים והשופטים צריכים לעמוד על העיקרון שמפלגה הפוסלת אנשים בשל השתייכותם למין מסוים אינה

שתי מגמות איפיינו את השנה החולפת בכל הנוגע להדרת נשים. האחת היא התבססותה של זכות חדשה: הזכות שלא לראות או לשמוע נשים. הציבור והממסד משתפים פעולה עם דורשי הזכות הזאת, בין אם באופן אקטיבי, על ידי הכרה בה והיענות לטוענים לה, ובין אם בשיבה בחיבוק ידיים המאפשרת לממש אותה באין מפריע. המגמה השנייה היא קריסה של הטענה הר"ח שלפיה הפרדה בין גברים ונשים היא אמצעי זמני ומידתי, שלמרות פגיעתו בשוויון הוא הכרחי ויוביל בסופו של דבר לשילוב. המסגור הזה הולך וקונה לו אחיזה בתודעה הציבורית בישראל, אך הוא מתעתע ומוטעה. הפרדה, כך מתחוויר, היא נתיב חד-סטרי. כל מרחב שמתקבע בו הפרדה הופך לנקודת מיקוח לטענה שהפרדה זו חיונית בשטח חיים נוסף.

לפני עשור המקרים של פגיעה בנשים ש"תוארו כאן היו מעוררים קול ועקה. היום הם בקושי מעוררים הסתייגות ציבורית או פוליטית. במקרה הגרוע יותר, לעתים הניסיונות למנוע הרחקת נשים נתקלים בהודעות ליברלית בשם רגישות רב-תרבותית נגד פגיעתן של "פמיניסטיות קיצוניות" בצביון חייהן של קהילות דתיות. נורמות ההדרה פוגעות ביותר ויותר נשים מחוץ לקהילות הדתיות והחרדיות, וגם בתוך קהילות אלה הנורמות מקצינות, למגינת לבם של מתונים בתוכן.

בפוליטיקה נשים הפכו השנה רשמית למוקד צות ולהפרעה לסדר. אחרי 71 שנה שבהן ישבו חברי כנסת חרדים ליד נשים, לראשונה ביקש חבר הכנסת מיכאל מלכיאלי מ"ש"ס שלא לשבת ליד אישה במליאה. ואכן, חברת כנסת מהליכוד הוזה ממקומה כדי שליד מלכיאלי ימוקם ח"כ ממין זכר חמורה יותר מעצם הבקשה היא עצם ההיענות של הכנסת. זה לא עניין סמלי. גוף ממלכתי הכיר בדרישה שלא לשבת ליד אישה כזכות לגיטימית. טרם הקמת המדינה דרשו הגרפים הדתיים ביישוב שבאסיפת הנבחרים תהיה עורת נשים. או דרישתם נדחתה, אבל היום היא זוכה לשיתוף פעולה בשם הסובלנות.

הזכות שלא לראות נשים מצדיקה גם את רייט טושן החוצה. לפני הבחירות באפריל השנה הסיר משרד ראובני פרידן את תמונתה של ציפי לבני מכרזה שקראה לאיחוד במפלגות השמאל, במודעות שהוצבו בגבול עיריית בני ברק. גורל דומה נפל בחלקן של כרזות בחירות שבהן נראו

הפרדה בין נשים וגברים במופע של מוטי שטיינמץ בעפולה, בחודש אוגוסט. נורמה שאין ממנה דרך חזרה צילום: גיל אליהו

והרשויות המקומיות עם דפוסי הפרדה קיצוניים מחזק ומקבע אותם. אל מול עינינו מתבססת מציאות המרגילה את העין, הראש והלב לא רק להפרדה, אלא גם להרחקה של נשים משדה הראייה כציפייה סבירה ומתבקשת.

המתרחש בוירת האוטובוסים מדגים אף הוא כיצד הזכות שלא לראות נשים הולכת וקונה לה אחיזה. מהגנה על זכותן של נשים לשבת בכל מקום באוטובוס עברנו השנה להגנה על "זכותם" של גברים לא להיות במחיצתן. בראשית העשור התעלם משרד התחבורה מפניותיהם של חרדים

לפני 100 שנה אימו הדתיים לפרוש מהתנועה הציונית אם תינתן זכות בחירה לנשים. איש בציבור הדתי לא יאיים כך היום. זה שיעור היסטורי חשוב, שמדגים שהשמים לא נופלים אם מתעקשים ולא נבהלים מהקיצונים

זכאית לסובלנות ליברלית המאפשרת לה ליהנות מהשתתפות בהליך הדמוקרטי תוך שהיא רומסת עקרון יסוד שלו. במרחב הציבורי, שלטי הצניעות וההפרדה במדרכות כבית שמש עדיין מתנוססים. למרות אינספור הליכים משפטיים, המשטרה והעירייה אינן עושות דבר. רק באחרונה צולם אדם חרדי משחית כרות פרסום על אוטובוס, שעליה הוצגו פניה של גלית גוטמן. כבר שנים שמעשים כאלה אינם מלווים בענישה, והוונדליזם המיווגיני אינו נושא מחיר כלשהו. שיתוף הפעולה של המדינה

